een menschenkind op de schouders kan worden gelegd, en dat moeder-zijn van een christelijk gezin niets minder is dan een goddelijke opdracht.

En zoo'n boudgenoot, die ons dat telkens weer in de gedachten brengt, hebben we wel noodig. Zoo groot is het gevaar, juist voor ons, moeders, die toch ook tegelijk huisvrouw zijn, om af te glijden naar het stoffelijke en verstrikt te raken in al de duizend-en-één zorgen van onze huishoudelijke machinerie, die toch ook perfect moet loopen, zonder hinderlijke stagnatie. En dan: met al die zorgen voor boonen-inmaak en te kort geworden jurkjes zijn we het zoo gauw weer kwijt, ons voetstuk van geestelijk werkster te zijn.

Maar dan ligt daar, op een tafeltje in den hoek van de kamer (u weet wel, vlak bij het zitje, waar we onze „rustige" uren genieten) de bondgenoot, het mooie, groote Boek voor Moeder[1]) met z'n bemoedigenden, licht-crêmen band en het gezellige raamkiekje. Kijk alleen maar naar den band, en de moedeloosheid drijft al weg. Sla dan het boek open, bij een der eerste hoofdstukken over „De Moeder in de Geschiedenis", of over „De bron van Moeders kracht", of verderop over „Het kruis in het huwelijk" of aan het eind, waar het gaat over „Moeder alleen", of zelfs het hoofdstuk over „De oude dag". Overal zult ge het lezen, op welk een hoog plan de moederwaardigheid een vrouw zet en met verwondering zult ge zien, dat de moeder, die in haar troosteloosheid meende niets anders dan huissloof te zijn, in rechtstreekschen dienst des Heeren is, elken dag weer.

Ik ben zoo blij met dit boek en zoo dankbaar dat de prijs zóó is, dat met een beetje sparen het binnen het bereik van vele gezinnen komen kan. Want dit boek is een bron, die men slechts zelden tevergeefs zal opslaan. Heel ons vrouwenleven bestrijkt het. Het bemoeit zich met de vraag „hoe laat zullen we opstaan?" even goed als met het onderscheid tusschen zeepsoorten en de kwaliteiten van blikgroenten. Het licht in over de beste manier om een verhuizing aan te pakken en evenzoogoed handelt het over het probleem „mogen we ook wat zakgeld voor onszelf van het budget afnemen?" De baby krijgt z'n deel, maar ook de kleuters en de schoolgaande kinderen: ja ook de puberteitsleeftijd is niet vergeten. De verhouding: „Vader—Moeder", ook die met „Wederzijdsche familie", „Buren", „Kennissen" en „Huispersoneel" wordt besproken. Over het opstellen van een menu bij een feestelijke gebeurtenis, over het bedenken van cadeautjes en het schrijven van brieven, over handigheidjes bij het verstellen en ook over het voor ons allen zoo moeilijke punt „eens iets over te kunnen laten aan een ander" en over de vraag van deelnemen aan het vereenigingsleven, ja of neen, kan men in dit rijke boek lezen.

Niets is er bijna vergeten. Misschien, dat de principiëel-aangelegden onder ons nog graag iets meer over de verhouding van de moeder (c.q. het gezin) en de kerk hadden willen hebben, en de aesthetischen wat uitgebreider over muziek en kunst, en ontdekken de tuiniersters met teleurstelling, dat de bloemen- en groententuin zelfs heelemaal vergeten is, maar àls er een tweede druk komt, wordt dat mogelijk nog aangevuld. En dan zou het boek menschelijkerwijze volmaakt zijn.

Ik hoop, dat dit boek in veel gezinnen een vaste plaats krijgt naast moeders eigen Bijbel, zooals men vertelt dat vroeger in de huiskamers onzer voorouders twee boeken naast elkander lagen: de Bijbel en de gedichten van Vader Cats. Trouwens, daarvoor behoeft men niet eens twee eeuwen terug te gaan, ik herinner me dat nog wel uit mijn eigen jeugd.

En dan zou ik ook wenschen, dat vaders dit boek eens in handen namen. Ja, want ook voor hen staat er heel wat in. Ze zullen eenig besef krijgen van de geweldige taak, die er op zwakke, maar door liefde en geloof sterke vrouwenschouders rust. En zij zullen misschien daardoor zelf te meer ook de verantwoordelijkheid van hun eigen vadertaak gaan beseffen. Er zijn nog te veel mannen, vooral ook onder de intellectueele werkers, die meer maatschappelijke dan vaderlijke verantwoordelijkheid bezitten.

En nu zou ik erg graag hier en daar uit de verschillende hoofdstukken iets gaan citeeren. Er staan zulke prachtige dingen in. Ook wel dingen, waar men eens over zou willen discussiëeren. Een uitlating b.v. als van Dr Knoppers om groote zoon of dochter 's Zondags maar naar „hun" dominee te laten trekken, zal sommige „orde"-lievende ouders in verzet brengen. Maar dat hindert niet, wanneer het boek dit maar bewerkt, dat wij allen met te meer ernst onze groolsche oudertaak opnemen, omdat wij gezien hebben, dat in onze gezinnen de toekomst van Christus' Kerk bezig is op te groeien, en dat de Heere ons, vaders en moeders, als bewaarders en verzorgers daarover gesteld heeft.

Welk een taak!

Welk een opdracht!

Wordt het nu ook belangrijk om moeder te zijn?

Het is niets minder dan een goddelijke roeping!

En nu citeer ik tóch nog even uit het prachtige hoofdstuk van Mevrouw Kraan—v. d. Burg „Moeder—Vader" dezen éénen zin: „Meestal is het voor de vaders moeilijker het goddelijke van hun beroep te zien dan voor de moeders".

Dat is zoo, vooral nu we zoo'n pracht van een helper-op-den-weg hebben gekregen als het Boek voor Moeder voor ons blijkt te zijn.

W. Cr.—de V.

1) Het Boek voor Moeder, onder redactie van Jo Kalmijn-Spierenburg, A. Knoppers-Valkenier, G. Sevensma-Themmen. Uitgave N.V. J. H. Kok te Kampen. Gebonden *f* 4.50.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Een nieuw pleidooi voor „de" vereenvoudigde spelling.

III.

In twee artikelen brachten we eenige bedenkingen in tegen een door den Heer W. J. C. Buitendijk opgeworpen stelling, volgens welke Bilderdijk's taalbeschouwing een uitnemende basis zou vormen voor „de" Vereenvoudigde Spelling.[1])

We waren van meening, en poogden dit met argumenten te staven, dat het tegendeel veeleer het geval was. Dat de (naturalistische) taalbeschouwing, welke door de school van Kollewijn werd gepopulariseerd, met Bilderdijk's taalkundige beginselen, in hun samenhang beschouwd, in scherp conflict moest komen. Hiermede was evenwel nog niet direct de vraag aan de orde gekomen hoe wij, die toch niet in alles met Bilderdijk één geestes zijn, de bewuste beweging hebben te bezien.

Deze vraag wil de heer Buitendijk beantwoorden in de volgende stelling: „De spellingvereenvoudiging strijdt niet met de Calvinistische beginselen; integendeel, de taalbeschouwing, die er aan ten grondslag ligt is principiëel juist".

Alvorens de houdbaarheid van deze opvatting te toetsen, vestigen we de aandacht op twee dingen: ten eerste is hier sprake van „de" spellingvereenvoudiging. De uitdrukking moge aan nauwkeurigheid te wenschen laten, maar blijkbaar is gedacht aan dat streven, waaraan de naam van Kollewijn o.a. onafscheidelijk is verbonden. Een streven dat, ondanks nuances in opvatting bij zijn verdedigers, over 't geheel genomen een vrijwel zich zelf gelijk blijvend karakter draagt en zich bewust laat inspireeren door moderne taalwetenschappelijke theorieën die hierin één zijn, dat ze den Schepper en Wetgever der taal niet erkennen.

Het tweede is dit: in de toelichting op zijn stelling veroorlooft de Heer Buitendijk zich deze ironie: „bij mijn weten, heeft tot nog toe niemand één plaats uit de H. Schrift of één artikel van de Belijdenis kunnen noemen waaruit blijkt, dat spellingvereenvoudiging zondig en verkeerd is".

Natuurlijk niet. Niemand heeft de dwaasheid spellingvereenvoudiging te verketteren, maar hier loopt het geding over de vereenvoudiging, welker achtergrond en diepere motieven, welker beginselen door Dr A. Kuyper al vóór dertig jaren en in 1934 door den Senaat der Vrije Universiteit als on-Schriftuurlijk zijn afgewezen.

Wat de Heer Buitendijk nu betoogen gaat is niet, dat men, zich vrijmakend van de motieven en theorieën der Kollewijnsche school, in de praktijk haar richtlijnen en voorschriften kan billijken, maar dit: dat haar taalbeschouwing principiëel juist is.

Om dit aannemelijk te maken redeneert de Heer B. ongeveer aldus: het fundamenteele probleem raakt de verhouding van gesproken en geschreven taal, met name de vraag, aan welke van beide het „primaat" toekomt. Nu lijdt het geen twijfel, dat de pas geschapen mensch sprak, doch niet schreef. Ergo: de geschreven taal heeft zich naar de gesproken taal te richten en deze laatste naar het „Algemeen Beschaafd".

Voor zoover een gepaste eerbied voor de traditie en inachtneming van de regels der analogie dit gedoogt, moet de spelling zoo dicht mogelijk de uitspraak der beschaafde sprekers benaderen. En dan vooral: „de verbuigings-uitgangen (ook de sexe-n van Min. Marchant) moeten uit de schrijftaal verdwijnen, aangezien ze in de gesproken, d.i. de levende taal, althans van Noord-Nederland, niet meer bestaan" (spatiëering van mij, D.)

Ziehier de Kollewijnsche theorie gedoopt en gekerstend in een meer dan Roomsch-Katholiek tempo. Wien dit verrast, hij overdenke de in dit verband door den Heer B. gemaakte opmerking: „Ik zal daar niet te diep op ingaan; mijn bedoeling is immers slechts een principiële uiteenzetting te geven" (spatiëering van mij, D.)

Hiermede zijn, vreezen we, de problemen wel wat forsch vereenvoudigd. De nieuwe taalwetenschap, waarmede de Vereenvoudigers zoo gaarne 't zij werken, 't zij schermen of coquetteeren, grijpt heel wat dieper.

We noemen hier slechts één naam: dien van Hermann Paul, in wiens Prinzipien der Sprachgeschichte (de eerste druk is van 1880) men de voornaamste Vereenvoudigers-ideeën, voor zooverre ze van taalfilosofischen of taalbeschouwenden aard zijn, terug kan vinden. De Vooys schrijft dan ook: „Een diep inzicht in het wezen van de taal werd eerst verkregen, toen de taalpsychologie voor de taalwetenschap nieuwe banen opende. Het is de grote verdienste van Paul dat hij met zijn Prinzipien der Sprachgeschichte in deze richting voorgegaan is... De beschouwing van de taal als psychisch product ondermijnde de gangbare voorstelling van de taal als een leven op zich zelf staand organisme."[2])

We zullen dus goed doen met in ieder geval Paul te laten spreken. Waarbij het wel vanzelf duidelijk is, dat we niet volstaan kunnen met te lezen hoe hij over taal en schrift denkt. Dat komt pas in het laatste deel van zijn werk aan de orde. Natuurlijk ligt achter de vraag naar de verhouding van gesproken en geschreven taal ligt deze: wat dunkt u van de taal? We spreken over de taal van den naar Gods beeld geschapen, in zonde gevallen mensch.

Allereerst moeten we ons hiervan helder bewust worden, dat Paul, wat zijn denkbeelden over zielkunde betreft, zich aan de leiding van Herbart toevertrouwt. Wie het zelf niet slag op slag heeft bemerkt, geloove het op gezag van Paul zelf[3]). Dit is van te meer belang, omdat Paul de zielkunde ziet als „voornaamste basis" van zijn wetenschap (pag. 6).[4]) Wat beteekent dit volgen van Herbart? Deze psycholoog (1776—1841) ziet de ziel als het veelbewogen schouwtooneel van voorstellingen. Voorstellingen die met elkander versmelten of om den voorrang strijden. De sterkste wint. Wil nu zielkundige processen wil verklaren, zal, gelijk dit in de natuurwetenschappen gedaan wordt, wiskundige formules moeten opstellen welke de wetten van deze zielkundige mechanica vastleggen.

De oude onderscheiding van „zielsvermogens" als verstand en wil, berust volgens Herbart niet op realiteit.[5]) Met voorstellingen en haar onderlinge verhoudingen heeft de psycholoog te maken. Daar alleen liggen de werkelijke oorzaken van het psychologisch gebeuren, van denken, gevoelen, willen. Dat deze mechanistische zielkunde geen levensruimte laat aan de vrijheid der menschelijke persoonlijkheid, aan het zedelijk en godsdienstig leven van den mensch, dat ze de ziel als ziel verloochent, is duidelijk. Duidelijk evenzeer, dat een linguistiek die zich door zulke zielkundige beginselen laat beheerschen nooit die van den Schrift geloovige kan worden.

Welnu, zooals we reeds opmerkten: deze psychologie heeft in Paul's Prinzipienlehre een eereplaats. Daarnaast heeft de evolutie-idee grooten invloed op zijn denken.

Hij spreekt van een dierentaal, welke een stadium vertegenwoordigt, dat ook de menschentaal eens heeft doorloopen (188). Taalschepping heeft nog altoos plaats. Een andere wetenschappelijke taalbeschouwing dan een historische is ondenkbaar. Wat hij in zijn werk dan ook wil geven is een theorie der taalontwikkeling. Welke ontwikkeling door wetten wordt beheerscht (20; 6; 7). Meest onbewust wordt de taal geschapen. Het doel speelt in de taalontwikkeling geen andere rol dan Darwin het toekent op het gebied der organische natuur. Doelmatigheid beslist over het al of niet voortbestaan der taalelementen (32) Het toeval vindt erkenning (208 enz.).

Belangrijk is ook, dat voor Paul er zooveel talen zijn als individuen. Zooals de zoölogie een radicalen ommekeer ten goede heeft beleefd, door verovering van het inzicht, dat er alleen individuen bestaan en dat de soorten slechts abstracties zijn van het menschelijk verstand (36); zooals de psychologie pas wetenschap werd op het oogenblik dat ze de onderscheiding der „zielsvermogens" prijsgaf, wijl enkel product van abstractie, zoo is het voor de taalwetenschap van vitaal belang in te zien, dat een „Gemeinsprache", een algemeene taal (als b.v. het Nederlandsch) geen reëel bestaan heeft.

Om dit toe te lichten, grijpt Paul naar een voor ons zeer leerzame vergelijking: de algemeene taal verhoudt zich tot het werkelijke spreken als het een belijdenis tot het geheel van godsdienstige opvattingen en gevoelens in een bepaalden kring. Reëel zijn de laatste; de confessie is slechts ideale norm. Zoo nu staat het ook met de taal: reëel is wat deze of die Nederlander op een gegeven oogenblik spreekt; het Nederlandsch moge als ideale maatstaf dienst doen, maar daarmede is dan ook alles gezegd. Wat den taalvorscher aangaat, dat is alle uitingen van het spraakvermogen van alle individuen. (404; 24).

Ongedwongen volgt hieruit: alleen dat taalleven mag „natuurlijk" heeten, dat door geen vorm van schoolmeesterswerkzaamheid wordt geregeld. (37)

Het vereischt, dunkt ons, geen lang nadenken om in te zien, dat een taalbeschouwing, die tot onder anderen deze uitspraken voert, door het Schriftgeloovig denken niet kan worden geassimileerd. Het evolutionisme, dat de spraak van den beelddrager Gods ontadelt tot een soort geperfectioneerde dierentaal; de loochening van zondeval, spraakverwarring en spraakverwording; de hiermede onmiddellijk gegeven critische houding tegenover opzettelijke taalcultuur; het breken van

1) *Paedagogisch Tijdschrift voor het Chr. Onderwijs*, Aug.-Sept. 1938.

2) *De Achtergrond van de Spellingkwestie* (1919), opgenomen in *Verz. Taalk. Opst.* I, Groningen 1924, pag. 161 vlg.

3) Voorrede 4de dr., pag. V.

4) We citeeren naar den 5den druk, Halle, 1920.

5) De Christen, die dezen term minder juist mocht achten, heeft daarvoor andere gronden dan Herbart, en van Paul (11). Zie b.v. *Bavinck-Kuyper, Inleiding in de Zielkunde*, pag. 23 vlg.

alle vastheid in het taalbestand door de afzonderlijke taaluitingen en -voorstellingen te isoleeren van de hoogere realiteit die ze samenbindt, beheerscht en normeert, dit alles is even radicaal met de Openbaring in strijd als moderne theologie of liberale politiek.

Paul nu is het, dien de Vereenvoudigers roemen als grondlegger hunner moderne taalwetenschap. Behalve hij, hebben ook Wundt, Jespersen en anderen hun taalwetenschappelijk denken bevrucht, maar het bestek van deze artikelen noopt ons hen te laten rusten. Slechts zij, ditmaal zonder bewijs, vastgesteld, dat die anderen, waarin ze Paul ook corrigeerden en waarin ze vernieuwing brachten, de taalwetenschap niet terugleidden tot den God der Schriften.

Zoo bleven dan ook de Vereenvoudigers de naturalistische opvatting van de taal getrouw. Dáár wortelt hun theorie; niet in een of andere geïsoleerde zienswijze betreffende de problemen die om de begrippen spreek- en schrijftaal leven.

De groote vraag is: hoe ziet men de taal?

Als schepsel Gods, door zonde uiteengeslagen en vergroeiend, voor algeheele verbastering door genade bewaard, alloos aan Gods wet onderworpen, door den mensch — mede-arbeider Gods — te verzorgen en in cultuur te brengen? Of als een met blinde noodzakelijkheid zich ontwikkelend natuurproduct, indien aan normen te toetsen, dan toch aan geen normen buiten den mensch?

Voor het laatste kozen de Vereenvoudigers. Ook al werd en wordt, om redenen van practischen aard, de wijn niet altijd onversneden aangeboden.

Het zou even gemakkelijk als onverkwikkelijk zijn een groot aantal van de smakeloosheden op te disschen die Vereenvoudigers, van hun standpunt zeer begrijpelijk, voor goed en beschaafd Nederlandsch uitgaven. In den trant van: „ik lach me 'n bochel"; „aan hun eigen stellen ze hele andere eisen" en zoo vooris. We doen dit liever niet, maar vestigen er de aandacht op, dat we hier niet te doen hebben met „excessen" eener op zich zelf gezonde reactie tegen stijve taalpedanterie, doch met uitvloeisels van een beginsel. Een beginsel dat zich bijvoorbeeld uitspreekt in deze stelling van een niet onbekend taalgeleerde: „Elke taalsoort... vulgair of gemeenzaam, slordig gedacht of zorgvuldig overwogen, heeft recht van bestaan." [6])

Men kwam zoo tot de gedachte, dat „levende taal" synoniem is met omgangstaal; dat de schrijftaal zich hebbe te richten naar een „A(lgemeen) B(eschaafd)", welks banaliteit in de benaming zich reeds aankondigt.

Nu is het mogelijk zulke gedachten te beamen, los van den geschetsten achtergrond. Zooals er toch ook ernstige Christenen zijn, die onbegrepen politieke dwaalleuzen naspreken. Verstaanbaar; totdat de wordingsgeschiedenis en de strekking dier leuzen voldoende is in het licht gesteld. Daar nu in ons geval de zaken aldus staan, dat de moderne taalwetenschap, die de Vereenvoudigersbeweging het aanzijn gaf, duidelijk zich laat onderkennen als van de Schrift afwijkend, en de oorsprongen van deze beweging door de Vereenvoudigers zelf niet minder duidelijk worden aangewezen, hebben we niet het recht meer hun leuzen van de theorieën dier wetenschap te isoleeren.

K. R. J. D.

6) *Kruisinga* in *Lev. Talen*, Oct. 1934. Het citaat is ontleend aan *Wille, Taalbederf* etc., pag. 34.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN

Synode-besluiten.

In „The Banner" van 23 Juni gaf Ds H. J. Kuiper een kort overzicht van enkele belangrijke besluiten, door de synode der Chr. Geref. Kerk in Noord-Amerika genomen. Hier volgen er enkele:

Bij den kerkdienst, waarin de viering van het Heilig Avondmaal wordt voortgezet, zal het Avondmaalsformulier niet in verkorten vorm worden gebruikt.

Er werd een commissie benoemd om de voorgestelde herziening van het Kort Begrip te bestudeeren en zoo noodig te wijzigen.

Goedkeuring werd verleend aan het plan van de commissie voor inwendige zending om gebruik te maken van de radio als middel tot het bereiken van de „intellectueelen" met het evangelie, overeenkomstig de gereformeerde interpretatie daarvan.

Aan bestaande inrichtingen voor de scholing van leeken-medewerkers wordt steun verleend, maar de synode wil over geen van deze scholen het financieel of godsdienstig oppertoezicht op zich nemen.

Voorstellen om terug te keeren tot het systeem van tweejaarlijksche synodes werden verworpen. De synode zal voortaan nog jaarlijks bijeenkomen.

Christelijke Zoé-beweging in Griekenland.

Aan de „Reformierte Kirchenzeitung" van 11 Sept. 1938 ontleenen wij het volgende:

In Griekenland bestaat een talrijke broederschap, die zich de Zoé-(levens)beweging noemt, en de verdieping van het geestelijk leven in de orthodoxe kerk ten doel heeft. Ze is gesplitst in vier groepen:

De Paulus-groep voor inwendige zending bestaat thans tien jaar, en werkt onder leiding van Prof. Bratsiotis van Athene. Deze groep telt 100 leden, en tracht de orthodoxe leer te verbreiden door middel van zondagsscholen, evangelisatie, steun aan theologische studenten, uitgave en gratisverspreiding van religieuze geschriften, enz.

Een tweede groep bestaat uit academici, en wijdt zich sinds vijf jaar aan socialen arbeid. Hiertoe behooren plm. 200 studenten van verschillende faculteiten. Deze groep is aangesloten bij de Wereldfederatie van Christen-Studenten, en werkt in studentenkringen.

De pan-hellenistische christelijke oudervereeniging bestaat thans drie jaar, en telt 1500 leden. Deze tracht het familie- en maatschappelijk leven alsmede de scholen in christelijken zin te beïnvloeden, om zoo de anti-christelijke stroomingen van dezen tijd te weerstaan, o.m. door het uitgeven van geschriften.

Onlangs is opgericht een vereeniging van christelijke wetenschapsbeoefenaars, die thans 50 leden telt, en ten doel heeft een band te vormen tusschen de gegradueerden, die als christenen op het Grieksche volksleven willen inwerken. Dit geschiedt o.m. door het tijdschrift „Atkines" (Lichtstraal).

Deze Zoé-beweging, die onder leiding staat van vader Seraphim, tracht niet allereerst de massa te bereiken, maar wil degenen, die zich christenen noemen, samenbrengen ter verdieping van hun geloofsleven.

L. D.

PERSSCHOUW

Karl Barth over dictatuur.

Blijkens het „Algemeen Weekblad" heeft Barth aan een collega uit Tsjecho-Slowakije volgenden brief geschreven:

Bergli-Oberrieden (Kt. Zürich).
19 Sept. 1938.

Waarde Heer Collega Hromadka!

Hartelijk dank ik U voor de regelen, die ik van U naar aanleiding van het overlijden mijner moeder ontving.

Dit geeft mij aanleiding om U te zeggen, met welk een oprechte deelname wij deze weken voortdurend aan U en Uw land en volk hebben gedacht en wel zeer bijzonder deze laatste dagen. Wanneer nu slechts één vraag U gewis dag en nacht bezig houdt, kunt gij U er van verzekerd houden, dat ik met U voor dezelfde vragen sta. Het vreeslijke is niet zo zeer de stroom van leugen en brutaliteit, die van het Hitlerse Duitsland uitgaat, maar de mogelijkheid, dat Engeland, Frankrijk, Amerika — en ook bij ons in Zwitserland, het zou kunnen worden vergeten: met de vrijheid van Uw volk staat of valt heden naar menselijke berekening die van Europa, en misschien niet van Europa alleen. Is dan de gehele wereld onder de bezwering van de boze blik gekomen? En moet het pacifisme van de na-oorlogstijd — hoe zouden de Tsjechische vrienden van Ragaz daar nu over denken? — inderdaad doodlopen in een zo schrikkelijke verlamming van allen en van elke kracht tot beslissen? Nog — ik schrijf dit op Maandag in de middaguren — schijnt het allerergste, het toegeven der Westelijke Mogendheden aan de Duitse eisen, niet te zijn geschied. Maar als dat nu toch gebeurt? Zullen dan Uw regering en Uw volk krachtig blijven standhouden? Ik zie voor ogen, welk een ellende en nood gij daarmee over U haalt. Toch waag ik het, de hoop uit te spreken, dat de Zonen der oude Hussieten aan het verwekelijkte Europa zullen tonen, dat er ook thans nog „mannen" zijn. Iedere Tsjechische soldaat, die daarvoor strijdt en lijdt, lijdt en strijdt ook voor ons, — en, ik spreek het uit zonder enig voorbehoud: ook voor de Kerk van Jezus Christus, die in de sfeer der Hitlers en der Mussolini's òf belachelijk wordt, òf wordt uitgeroeid.

't Zijn merkwaardige tijden, nu men, gezond denkend, onmogelijk iets anders kan zeggen, dan dat, om des geloofs wille, de eis moet worden gesteld: vrees voor geweld en liefde tot de vrede komen beslist op de tweede, vrees voor onrecht en liefde tot de vrijheid even beslist op de eerste plaats. Ik kan de hoop nog niet onderdrukken, dat, als Praag standvastig blijft, Londen en Parijs standvastiger zullen worden. Aan de mogelijkheid van Russische hulp denkt men maar liefst niet, want, kwam Rusland zelf in actie, dan zou het wel eens kunnen blijken een uitdrijven van den duivel door Beëlzebub. Maar — wat weten wij eigenlijk van de plannen van Gods Voorzienigheid, die in alles toch worden volvoerd?

Vast staat één ding: wat, uit menselijk oogpunt beschouwd, aan wederstand bieden mogelijk is, dat moet thans op de grenzen van Tsjecho-Slowakije worden volvoerd; maar ook staat vast, dat, als het met een gerust geweten kan worden gedaan, hiervan afhangt, of gij Uw vertrouwen niet stelt op mensen, staatslieden, kanonnen en vliegtuigen, maar op den levenden God en Vader van onzen Heer Jezus Christus.

Uw volk in dit zorgvolle heden en waarschijnlijk nog moeilijker toekomst te houden, altijd weer, bij het Woord van God en bij de enige troost in leven en in sterven, is stellig Uw hoge roeping. De Duitse bataljons mogen sterker zijn, maar ik weet niet, hoe en vanwaar zij dàt vertrouwen, 't uiteindelijk alleen gegronde en houdbare, zouden kunnen hebben.

Hoe zal alles zijn, als gij deze brief in handen krijgt?! Zeg toch vooral aan al mijn vrienden daar, dat ik met geheel mijn hart bij hen ben. Elke groet, elk woord, dat gij mij nog kunt schrijven, zal voor mij van waardevolle betekenis zijn.

Uw, meer dan ooit met U verbonden,

(get.) KARL BARTH.

Over dezen brief, en dan met name over den gespatiëerden volzin, is nogal wat te doen geweest. Barth geeft op een deel van de uitgebrachte critiek antwoord. We geven uit het „Algemeen Weekblad" enkele passages aan onze lezers door:

De mogelijk bestaande misstanden mochten in geen geval worden verholpen door het stellig grotere kwaad, dat men Tsjecho-Slowakije, de enige Oostelijke voorpost van de democratische politiek, hulpeloos maakte en vier millioen mensen uitleverde aan het Dictatuursysteem (aan zijn geheime politie, zijn barbaarse rechtspraak, zijn mythus enz.) en zo aan dat systeem nog meer prestige en meer kracht verleende. Ook uit dit gezichtspunt had Tsjecho-Slowakije de plicht van zelfhandhaving en dus van militaire verdediging. En het had door deze zelfhandhaving in de gegeven omstandigheden een kwestie van politieke vrijheid in Europa te beantwoorden.

De Kerk van Jezus Christus kan niet onverschillig staan tegenover de kwestie der politieke orde en vrijheid in Europa. Zij verkondigt de aanspraak op alleenzeggenschap van Gods Woord. Zij kan tegenover de Dictatuur deze aanspraak laten vallen en zich voor God en wereld belachelijk maken, of die handhaven op gevaar van door de Dictatuur te worden verwoest. Moet zij bereid zijn, door de daadwerkelijke toestand van het ogenblik voor dit dilemma te worden gesteld, zij kan met een politiek, die haar voor dit dilemma stelt, niet instemmen, ze niet goedkeuren en willen. 't Is mogelijk, dat de Kerk de Dictatuur moet ondergaan. Maar de politieke positie, met welke zij alleen kan instemmen, die zij kan goedkeuren en willen, is die van orde en vrijheid.

Worden de politieke orde en vrijheid bedreigd, dan geldt die bedreiging indirect ook de Kerk. En gordt een daartoe gerechtigde Staat zich aan tot verdediging er van, dan heeft indirect de Kerk deel aan die verdediging. Zij zou 't bewijs leveren, dat zij haar eigen prediking niet ernstig opvatte, als zij hier onverschillig tegenover stond. Als Kerk kan zij slechts geestelijk strijden en lijden; zij zal daardoor in een Staat, die orde en recht verdedigt, het gewichtigste en meest beslissende doen, wat gedaan kan worden. Omgekeerd moet zij erkennen, dat het menselijke lijden en strijden van de Staat en van de soldaten indirect ook om haarentwille geschiedt.

In deze zin heb ik de aangeduide regels van mijn brief bedoeld. Van identificatie van het strijden en lijden der Kerk met dat van de Staat is daar geen sprake. Maar men mag ook niet voorbijzien, dat Kerk en Staat door dat strijden en lijden een gemene zaak dienen, wanneer de daartoe gerechtigde Staat opkomt voor Orde tegenover een blinde Dynamiek en voor Vrijheid tegenover brutale Tirannie.

Wat het „militairisme" betreft, letten we op volgende passage:

De woorden betreffende den Tsjechischen soldaat bedoelen, eenvoudig gezegd doch concreet, wat in Tim. 2:1—3 als grond is aangegeven voor het Christelijk gebed voor de Overheid: „opdat wij een gerust en stil leven leiden mogen in alle godzaligheid en eerbaarheid". Immers is zò de taak van de ware Staat. En daarom moeten er, helaas! zolang er zijn, die de Orde verbreken en de Vrijheid belemmeren, ook soldaten zijn, en mag men den soldaat de Christelijke ere niet onthouden.

Vergist heb ik mij de 19e September alleen in zoverre, dat ik het weerstandsvermogen zowel van Tsjecho-Slowakije als van de andere Orde- en Vrijheidsstaten, alsook het inzicht van de Europese Kerken heb onderschat. Praag is niet standvastig gebleven en Londen en Parijs zijn niet standvastig geworden. En de Kerk, zich meer over de vraag naar vrede, dan, zoals het plicht was, over de vraag naar de rechte vrede bekommerend, had niets in te brengen.

Een stem uit Amerika.

Ds C. Veenhof geeft in „Haarlems Kerkblad" enkele uitspraken door, welke van de hand van Ds D. Zwier verschenen zijn in „De (Am.) Wachter". Het artikel van Ds Zwier is om zijn kalmte temeer opmerkelijk, als men bedenkt, dat er in Amerika een heftige strijd gevoerd is over de algemeene genade. Hier in Nederland vinden sommigen den strijd reeds in zichzelf een bewijs van brutaliteit tegenover het verleden. Wat zou dan, als dat juist was, Ds Zwier al niet moeten denken! Niettemin schrijft hij:

Het is voor een Gereformeerd mensch in Nederland tegenwoordig een lust om te leven. Voor ons hier in Amerika, die met belangstelling nagaan wat er daar op Gereformeerd gebied omgaat, is het om van te watertanden.

Even later:

Nu wordt er tegenwoordig in Nederland op dogmatisch gebied druk gearbeid, om ook dit stuk tot verdere ontwikkeling te brengen. Het wordt in den laatsten tijd door vele bekwame Gereformeerde theologen aan een nieuw onderzoek onderworpen. Bavinck en Kuyper hebben hierover het laatste woord niet gesproken. Er wordt ernstig geworsteld om verder